

BIRDS PUBLICATIE

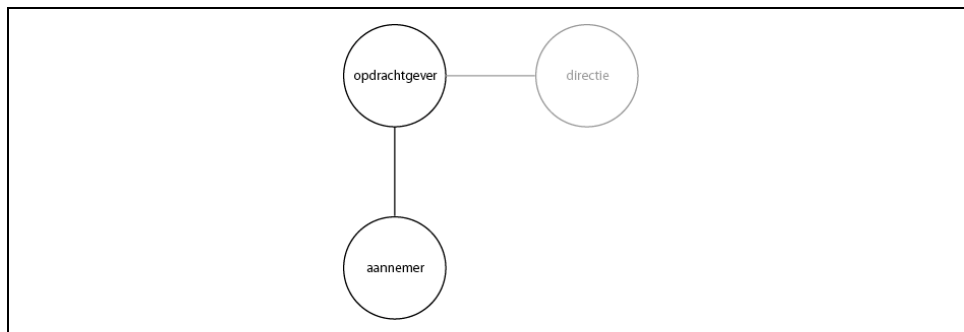
Deelbestekken, nevenbestekken en coördinatie

auteur: Ir. S.W. Wierda
datum: 4 september 2006 (herzien 26 maart 2009)
gepubliceerd: STABU Bulletin oktober 2006
aantal bladen: 8
bestandsnaam: coördinatie bestekken.doc

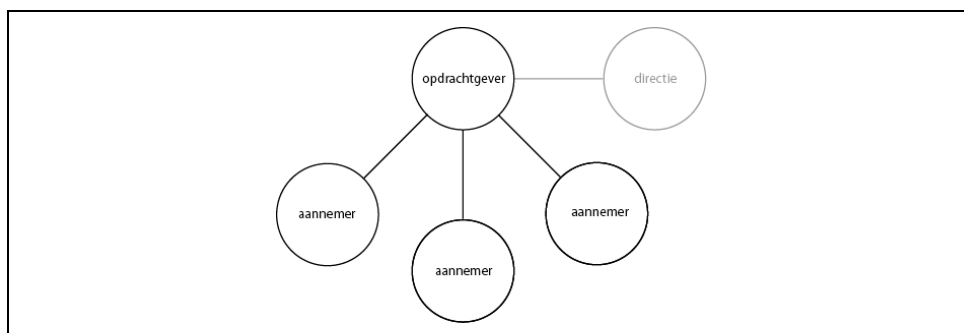
Voor het realiseren van een gebouw kan de opdrachtgever het werk gunnen aan één enkele aannemer of meerdere aannemers. De keuze voor gunning van onderdelen van het werk aan verschillende aannemers wordt ingegeven door de overweging dat (bijvoorbeeld) het afsluiten van afzonderlijke overeenkomsten voor de uitvoering van installatietechnische en bouwkundige werken tot een beter resultaat zal leiden. In dit artikel wordt slechts ingegaan op de praktische consequenties die de keuze voor één aannemer of meerdere nevenaannemers heeft voor de administratieve bepalingen in het bestek (respectievelijk de bestekken).

De contractuele verhoudingen

De contractuele verhoudingen tussen de partijen kunnen in onderscheiden situaties als volgt worden weergegeven:

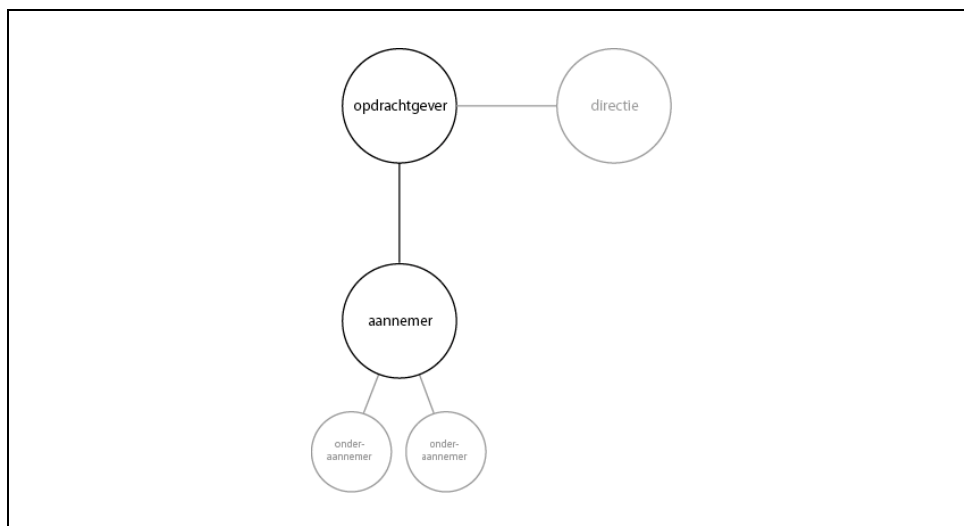

Figuur 1: Situatie A: het werk is gegund aan één aannemer.

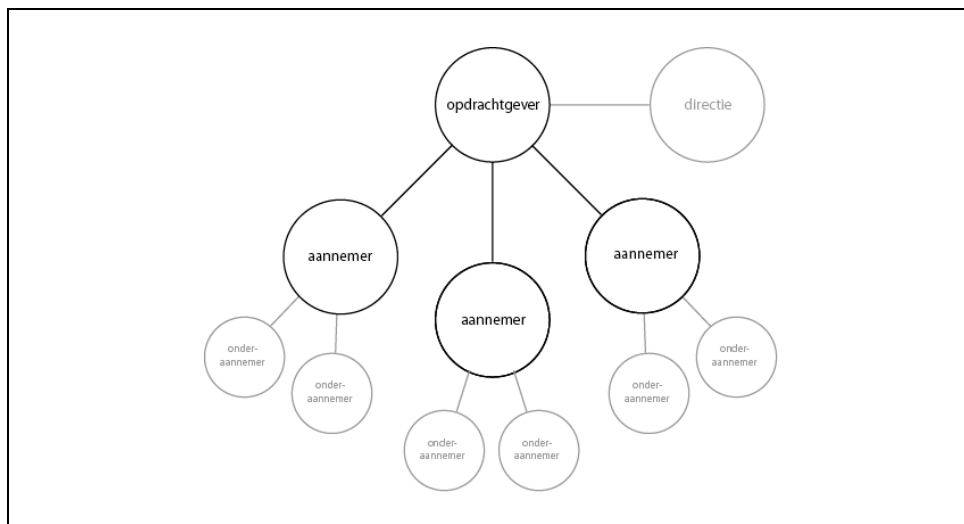

Figuur 2: Situatie B: het werk is gegund aan meerdere aannemers (nevenaannemers worden ten opzichte van elkaar beschouwd als derden).

Overeenkomstig UAV par. 6 lid 26 kan de aannemer "... bepaalde onderdelen van het werk in onderaanneming laten uitvoeren...". Bij het inschakelen van onderaannemers zijn de contractuele verhoudingen als volgt weer te geven:

Figuur 3: Situatie A: het werk is gegund aan een aannemer, die onderdelen in onderaanneming laat uitvoeren.

Figuur 4: Situatie B: het werk is gegund aan meerdere aannemers, die onderdelen in onderaanneming laten uitvoeren.

Deelbestekken (situatie A)

Het bestekboek*) dat (met andere documenten) de basis vormt voor de overeenkomst tussen opdrachtgever en aannemer bestaat uit *de voor het werk geldende voorwaarden en de werkbeschrijving*.

Omdat bij het ontwerpen van gebouwen meerdere disciplines zijn betrokken, worden onderdelen van de werkbeschrijving vaak samengesteld door verschillende partijen. Bij het samenstellen van het bestekboek zal de opdrachtgever een partij moeten aanwijzen die zorg draagt voor de coördinatie van deze verschillende on-

raadgevend ingenieurs

bouwen op duidelijke afspraken

derdelen tot één geheel. Indien het bestekboek wordt gesplitst in afzonderlijke "boekjes" (bijvoorbeeld de administratieve bepalingen, de werkbeschrijving van bouwkundige onderdelen, de werkbeschrijving van werktuigkundige onderdelen en de werkbeschrijving van elektrotechnische onderdelen), heeft dit geen invloed op de eisen die aan het geheel worden gesteld.

De disciplines die de afzonderlijke "bestekboekdelen" samenstellen moeten rekening houden met de situatie waarvoor het bestekboek wordt samengesteld. Verwijzingen naar "de bouwkundige aannemer" of "de installateur" zijn niet juist. Er is immers sprake van slechts één aannemer. Ook het gebruik van verschillende versie van de STABU catalogus kan ongemerkt oorzaak zijn van tegenstrijdigheden.

De onderaannemers die zijn weergegeven in *figuur 3* spelen in de overeenkomst tussen opdrachtgever en aannemer geen rol. Het is de verantwoordelijkheid van de aannemer de werkzaamheden van zijn onderaannemers te coördineren.

Nevenbestekken (situatie B)

Indien het werk wordt opgedragen aan meerdere aannemers uit verschillende disciplines ontstaat de situatie waarop de bepalingen volgens UAV par. 31 betrekking hebben. Het "*in elkander grijpen van verschillende werken*". In lid 2 wordt bepaald dat de coördinatie van deze werken geschiedt door de directie (tenzij het bestek anders bepaalt).

In de UAV wordt het begrip coördinatie niet gedefinieerd. Van Dale spreekt onder meer van "*onderlinge afstemming*". Bij het samenstellen bestekboeken zou men daarom kunnen spreken van het "*op elkaar afstemmen van de werkzaamheden naar plaats en tijd*".

In de dagelijkse praktijk wordt voor de meeste projecten de uitvoeringscoördinatie opgedragen aan de aannemer van de bouwkundige werken. Het juridische probleem dat zich hierbij voordoet is het ontbreken van een contractuele relatie tussen de verschillende "*nevenaannemers*". Teneinde dit juridische probleem op te lossen dient tussen de bij de uitvoering betrokken partijen een "*coördinatie-overeenkomst*" te worden gesloten. De stichting STABU voorziet in een tweetal modellen voor deze overeenkomst (zie "Coördinatie en modellen coördinatieovereenkomst 2005" op de STABU website onder "Contractuele Zaken").

In het geval van nevenaanneming worden afzonderlijke bestekboeken samengesteld voor elke aannemer die een deel van het werk. Voor elk bestekboek geldt uiteraard hetgeen hiervoor is gesteld ten aanzien van bestekboekdelen. Hoewel elk nevenbestek zijn eigen administratieve bepalingen bevat zal toch een aantal bepalingen op elkaar moeten worden afgestemd. Immers, waar bijvoorbeeld één van de betrokken aannemers de coördinatie taak krijgt toegewezen, zullen de andere aannemers door deze worden gecoördineerd.

De administratieve bepalingen van de installatietechnische deelbestekken kunnen worden opgesteld met gebruikmaking de aanvullende STABU installatie-bepalingen (niet verplicht!). Zie daarvoor "Bepalingen installaties" op de STABU website onder "Contractuele Zaken). Oplettendheid is daarbij geboden. Zo wijkt STABU keuzetekst 1 in bepaling 02 van artikel 01.02.10 ("*Paragraaf 10, lid 3 van de U.A.V. wordt aangevuld met "Door de in paragraaf 10, lid 3 van de U.A.V. bedoelde ingebruikneming gaat de onderhouds- of servicetermijn in onmiddellijk na de dag van ingebruikneming*") af van het bepaalde in UAV par. 10 lid 3.

De samenstellers van het (installatietechnische) nevenbestekboeken moeten zich

raadgevend ingenieurs

bouwen op duidelijke afspraken

realiseren dat vanwege het ontbreken van een contractuele relatie tussen de nevenaannemers geen bepalingen of werkbeschrijvingen kunnen worden opgenomen die verplichtingen opleggen aan andere nevenaannemers ("De bouwkundig aannemer is verplicht ..."). Voor alle nevenaannemers geldt bovendien het bepaalde in UAV par. 6 lid 1: "*Hij is verplicht al datgene te verrichten, wat naar de aard van de overeenkomst door de wet, de billijkheid of het gebruik wordt gevorderd of tot een behoorlijke aanwending der bouwstoffen behoort.*" Veel werkzaamheden die in de praktijk middels een "*demarcatielijst*" of dergelijke aan de aannemer van de bouwkundige werken worden toegewezen vallen onder deze regel. Waar voor de realisatie van installatietechnische werken bouwkundige voorzieningen noodzakelijk zijn, dienen deze voorzieningen in het bouwkundige ontwerp (en daarmee in het *bouwkundige* bestekboek) te zijn opgenomen. Het verdient daarom aanbeveling dat de opdrachtgever ook in het geval van "nevenbestekken" een partij aanwijst voor de coördinatie van de verschillende nevenbestekken.

De onderaannemers die zijn weergegeven in *figuur 4* spelen in de overeenkomsten tussen opdrachtgever en aannemers geen rol. Het is de verantwoordelijkheid van de aannemers de werkzaamheden van hun onderaannemers te coördineren.

Indien de administratieve bepalingen van de nevenbestekken zijn gebaseerd op de UAV geldt voor elke nevenaannemer het bepaalde in par. 31 UAV, leden 3 en 4:

- *Lid 3: "De aannemer gedooft - zonder aanspraak op andere vergoedingen dan de in het volgende lid bedoelde - dat door derden, aan wie de directie zulks toestaat, tegelijkertijd en te zeerder plaatse wordt gewerkt."*
- *Lid 4: "Hij gedooft, dat daarbij gebruik wordt gemaakt van reeds gemaakt werk en gemaakte hulpwerken. Voor dit gebruik kan de aannemer aanspraak op bijbetaling doen gelden, indien meer van hem wordt verlangd dan redelijkerwijs van hem kan worden geveerd."*

In het voorbeeld als bijlage bij dit artikel is daarom een opgenomen van de wijze waarop ook het gebruik van de bouwplaats kan worden onderworpen aan de coördinatie door een van de nevenaannemers.

*) De Bond van Nederlandse Bestekdeskundigen (BNB) pleit ervoor onderscheid te maken tussen "*het bestek*" en "*het bestekboek*":

- *Het bestek* betreft: de beschrijving van het werk, de daarbij behorende tekeningen, de voor het werk geldende voorwaarden, de nota van inlichtingen en het proces-verbaal van aanwijzing (UAV par. 1 lid 1).
- *Het bestekboek* bevat alleen de (met behulp van de STABU systematiek samengestelde) beschrijving van het werk en de voor het werk geldende voorwaarde

VOORBEELD COÖRDINATIE BESTEKKEN NEVENAANNEMING

Het voorbeeld betreft een project, waarvoor de drie hierna vermelde nevenbestekken worden samengesteld. Voor meer of minder nevenaannemers gelden dezelfde regels.

Nevenaannemer 1: bouwkundige werken

Nevenaannemer 2: werktuigbouwkundige installaties.

Nevenaannemer 3: elektrotechnische installaties.

00.01.10 ALGEMENE OMSCHRIJVING VAN HET WERK **01. ALGEMENE OMSCHRIJVING**

Nevenbestek bouwkundige werken

De bouwkundige werken ten behoeve van de nieuwbouw van ....., alsmede de coördinatie van de werktuigbouwkundige en elektrotechnische werken.

Nevenbestek werktuigbouwkundige installaties

De werktuigbouwkundige installaties ten behoeve van de nieuwbouw van .....

Nevenbestek elektrotechnische installaties

De elektrotechnische installaties ten behoeve van de nieuwbouw van .....

00.03.10 WERKZAAMHEDEN DOOR DERDEN **01. WERKZAAMHEDEN DOOR DERDEN**

Nevenbestek bouwkundige werken

Door derden worden uitgevoerd:

- de elektrotechnische installaties;
- de werktuigkundige installaties.

Nevenbestek werktuigbouwkundige installaties

Door derden worden uitgevoerd:

- de bouwkundige werken.
- de elektrotechnische installaties;

Nevenbestek elektrotechnische installaties

Door derden worden uitgevoerd:

- de bouwkundige werken.
- de werktuigbouwkundige installaties;

01.02.26 ALGEMEEN TIJDSHEMA, WERKPLAN

Nevenbestek bouwkundige werken

01. ALGEMEEN TIJDSHEMA

Het in paragraaf 26, lid 1 van de U.A.V. genoemde algemeen tijdschema wordt verlangd.

De indeling van de tijdsduur op het algemeen tijdschema moet worden aangegeven in werkbare werkdagen.

03. INPASSING WERKZAAMHEDEN DERDEN

De door derden uit te voeren werkzaamheden dienen te worden opgenomen en ingepast in het verlangde algemeen tijdschema.

In de verlangde documenten dient een zo volledig mogelijk inzicht te worden gegeven in de hoedanigheid, de volgorde en de uitvoering van de werkzaamheden.

De betrokken derden zullen het algemene tijdschema, na goedkeuring hunnerzijds, voor akkoord tekenen.

Indien de derden nog niet bekend zijn, zal de directie, na goedkeuring, voor akkoord tekenen en zal de opdrachtgever de hierbij bedoelde derden binden aan het algemene tijdschema.

Nevenbestekken werktuigbouwkundige en elektrotechnische werken

06. ONDERTEKENING ALGEMEEN TIJDSHEMA, WERKPLAN

De aannemer zal

het algemene tijdschema waarin zijn werkzaamheden zijn opgenomen en ingepast, na goedkeuring zijnerzijds, voor akkoord tekenen.

Dit algemene tijdschema wordt opgesteld door de aannemer van de bouwkundige werken.

01.02.31 VERBAND MET ANDERE WERKEN

Nevenbestek bouwkundige werken

02. COÖRDINATIE-OVEREENKOMST

Zo spoedig mogelijk nadat de opdracht voor het werk aan de aannemer is verstrekt, wordt tussen de opdrachtgever, de aannemer en de derden een coördinatie-overeenkomst gesloten overeenkomstig het bij dit bestek gevoegde model. De aannemer is verplicht deze overeenkomst zonder voorbehoud te ondertekenen en aan de naleving daarvan zijn volle medewerking te verlenen. Deze overeenkomst wordt opgemaakt in enkelvoud en door alle partijen ondertekend. Het origineel (het door alle partijen ondertekende exemplaar) verblijft aan de opdrachtgever, de partijen ontvangen hiervan een door de opdrachtgever gewaarmerkte kopie.

03. COÖRDINATIE

Dit bestek betreft een onderdeel van een project.

De coördinatie van het project behoort tot de verplichtingen van de aannemer.

Nevenbestekken werktuigbouwkundige en elektrotechnische werken

02. COÖRDINATIE-OVEREENKOMST

Zo spoedig mogelijk nadat de opdracht voor het werk aan de aannemer is verstrekt, wordt tussen de opdrachtgever, de aannemer en de derden een coördinatie-overeenkomst gesloten overeenkomstig het bij dit bestek gevoegde model. De aannemer is verplicht deze overeenkomst zonder voorbehoud te ondertekenen en aan de naleving daarvan zijn volle medewerking te verlenen. Deze overeenkomst wordt opgemaakt in enkelvoud en door alle partijen ondertekend. Het origineel (het door alle partijen ondertekende exemplaar) verblijft aan de

opdrachtgever, de partijen ontvangen hiervan een door de opdrachtgever gewaarmerkte kopie.

03. COÖRDINATIE

Dit bestek betreft een onderdeel van een project.

De coördinatie van het project zal worden verzorgd door de aannemer van de bouwkundige werken.

01.03.10 CAR-VERZEKERING DOOR DE AANNEMER

Nevenbestek bouwkundige werken: opdrachtgever en de in het bestek genoemde derden meeverzekerd).

nevenbestekken bouwkundige werken:

01.06.10 ARBEIDSONMSTANDIGHEDEN

01. VEILIGHEIDS- EN GEZONDHEIDSPAN

Het veiligheids- en gezondheidsplan (V&G-plan) als bedoeld in artikel 2.28 van het Arbeidsomstandighedenbesluit (Stb 1999.451) maakt deel uit van dit bestek.

02. AANSTELLING v&g COÖRDINATOR VOOR DE UITVOERINGSFASE

Ingevolge het bepaalde in artikel 2.29 van het Arbeidsomstandighedenbesluit (Stb 1999.451) stelt de aannemer één of meer coördinatoren (V&G-coördinatoren) voor de uitvoeringsfase aan. Deze coördinator(en) geeft (geven) uitvoering aan de coördinatie taken genoemd in artikel 2.31 van het Arbeidsomstandighedenbesluit..

In de nevenbestekken werktuigbouwkundige en elektrotechnische werken, bepaling 03 opnemen in plaats van bepaling 02.

03. V&G-COÖRDINATIE UITVOERINGSFASE DOOR DERDEN

Ingevolge het bepaalde in artikel 2.29 van het Arbeidsomstandighedenbesluit (Stb 1999.451) worden één of meer coördinatoren (V&G-coördinatoren) voor de uitvoeringsfase aangesteld die uitvoering geven aan de coördinatie taken genoemd in artikel 2.31 van het Arbeidsomstandighedenbesluit. Deze taken worden verricht door de aannemer van de bouwkundige werken.

raadgevend ingenieurs

bouwen op duidelijke afspraken

05 BOUWPLAATSVOORZIENINGEN

Nevenbestekken (algemene omschrijving van de inhoud van de bestekposten)

Aan de aannemer van de bouwkundige werken kan worden opgedragen:

- het verzorgen van het directieverblijf (niet opnemen in de andere nevenbestekken);
- het verzorgen van de naamsaanduiding bouwplaats (in de andere nevenbestekken vermelden dat dit het geval is en medewerking verlangen);
- het verzorgen van het werkterreinrichtingsplan (in de andere nevenbestekken vermelden dat dit het geval is en medewerking verlangen);
- het reinigen van het gebouw voor oplevering (niet opnemen in de andere nevenbestekken);
- het verzorgen van de bouwenergie en bouwwater en het dragen van de kosten van verbruik (in de andere nevenbestekken vermelden dat dit het geval is)
- het verzorgen van de personeelsvoorzieningen (in de andere nevenbestekken vermelden dat dit het geval is)

Het is de vraag is in hoeverre de opdrachtgever hier zaken zou moeten regelen (voor alle nevenaannemers geldt immers dat "Het werk en de uitvoering daarvan.." voor zijn rekening zijn).